

Godišnjak HISTORIJA RADNIČKOG POKRETA, NOR-a I SOCIJALISTIČKE REVOLUCIJE U ISTRI, HRVATSKOM PRIMORJU I GORSKOM KOTARU (svesci 1—4, 1978—1981)

Pokrenuvši *Historiju...*, kao godišnju publikaciju sa časopisnom strukturom, riječki Centar za historiju radničkog pokreta i NOR-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara proširio je svoju dobro razvijenu izdavačku djelatnost (knjige, tematski zbornici) vlastitom periodičnom publikacijom.¹ Njezinu koncepciju dobro izražava puni naziv *Historija...*, a izložena je i u Uvodnoj riječi, u prvom svesku. *Historija...* izlazi u regiji koja je »pokrivena« veoma bogatom izdavačkom djelatnošću u više središta, uključujući niz periodičnih zbornika i časopisa. Pregled koji sam o toj periodici objavio 1972. godine danas bi trebalo iznova napisati, opširnije, a sadržavao bi — u rasponu od Kopra do Malog Lošinja i od Rovinja do Senja — velik niz novih naslova i svezaka.² U tom nizu *Historija...* ima svoje mjesto, jer je, ipak, prva periodična publikacija specijalizirana za bitnu tematiku novije povijesti u cjelokupnoj povijesno veoma složenoj regiji oko Rijeke.

Ne treba na ovom mjestu posebno obrazlagati da mnoge teme povijesti te regije imaju šire značenje. Afirmaciji takvih tema u hrvatskoj i jugoslavenskoj povijesnoj literaturi može veoma pridonijeti periodična publikacija koja koncepcijski obuhvaća tematsko-prostornu cjelinu navedenu u potpunom nazivu *Historije...*

Za četiri godine objavljena su četiri sveska (1, 1978; 2, 1979; 3, 1980; 4, 1981). Četvrti je svezak izašao iz štampe ove godine. Glavni i odgovorni urednici bili su Ivo Kovačić (1), Petar Strčić (2) i Višnja Basta (3 i 4). Članovi su uredničkog odbora V. Basta (1—4), I. Kovačić (1—4), Zdenko Pleše (1, 3 i 4), Mihael Sobolevski (1—3), P. Strčić (1—3), Ljubinka Karpowicz (4) i Smiljka Mateljan-Radovanović (4). Uredništvo je ostvarilo prilično široku autorsku suradnju.

Historija... ima, kako je rečeno, časopisnu strukturu. Njene su rubrike Rasprave i članci, Biografije (2—4), Građa, Sjećanja (4), Bibliografija (2, 3), Priказi i ocjene, Bilješke i vijesti, Informacije (3, 4).

Dat ćemo pregled radova po rubrikama, tematskim skupinama i vremenskom slijedu.

Rasprave i članci

1. U *Historiji...* još nije bilo radova o povijesnim temama do 1914, odnosno 1918. godine.
2. Nekoliko radova o međuratnom razdoblju možemo podijeliti u tri uže skupine.

¹ Novije obavijesti: I. Kovačić, Deset godina Centra..., *Historija...*, 1, 1978, 357—371; Pregled sadržaja objavljenih publikacija Centra..., isto, 372—377.

² Prilozi suvremenoj povijesti u novijim lokalnim i regionalnim zbornicima u Hrvatskoj, *Časopis za suvremenu povijest*, 2/1972, 137—156.

2.1. Treba istaći jedan prilog povijesti talijansko-jugoslavenskih odnosa, s općepovijesnim značajkama: Enes Milak (radnik Instituta za savremenu istoriju u Beogradu), Mussolini i problem Jadrana 1917—1922 (2). Na osnovi Mussolinijevih sabranih djela autor je dao pregled njegovih gledišta od neposrednih protujugoslavenskih polemika 1917. do oblikovanja programa o sredozemnoj dominaciji fašističke Italije 1922. godine.

2.2. Još dva radnika Instituta za savremenu istoriju objavila su zanimljive priloge povijesti KPJ između dva rata. Slavoljub Cvetković, Osnovna kretanja u razvoju KPJ od 1919. do 1937. godine (2), daje zgusnut, analitičko-sintetički tekst, bez bilježaka, za koji bih rekao da je nastao kao prilog radu na Historiji SKJ u jednom tomu. Milan Vesović, Izdavačka delatnost Komunističke partije Jugoslavije 1919—1928 (Posebna izdanja), daje, u četvrtom svesku, veoma koristan pregled tih izdanja, s do sada najviše podataka, sistematiziranih u jednom radu. Taj je rad dobra i dobrodošla dopuna njegove knjige o štampi.³ U uvodu daje kraći osvrt (192—193) na tradiciju socijalističke izdavačke djelatnosti 1871—1918.

2.3. O međuratnom razdoblju objavljeni su i pojedini regionalnohistorijski prinosi: Mile Konjević objavio je prilog povijesti istarske emigracije — Istarska emigracija u Slavoniji do 1941. godine (3) — posebno je obuhvatio društva u Slav. Brodu i Osijeku, a Vinko Antić prilog o Vinodolu — Spomenica Vjekoslavu Jeličiću (1938), Svjedočanstvo o radu komunista i naprednih snaga u Selcima tridesetih godina (3). V. Jeličić (1901—1937) bio je član KPJ od 1920. i načelnik općine Selce 1936—1937. Prilog ima i memoarska obilježja — V. Antić uredio je Spomenicu — a u ponečemu dopunjuje svoju opsežnu knjigu o Selcima u našoj novijoj povijesti (1848—1945).⁴

2.4. U skupini od pet radova o Josipu Brozu Titu u trećem svesku dva se rada odnose na međuratno razdoblje: M. Sobolevski, Djelatnost Josipa Broza u izgradnji partijskih organizacija u Hrvatskom primorju 1925—1926. godine, ponovo je izložio Brozovu djelatnost u Kraljevici, ali ne u isključivo biografskom kontekstu nego u sklopu revolucionarnog radničkog pokreta u Hrvatskom primorju do 1920. i 1921—1926; P. Strčić daje Prilog odnosu Josipa Broza Tita prema Istri između dva svjetska rata, s brojnim pojedinostima koje su u vezi s Brozovim boravkom u Kraljevici i s kasnijim razdobljima njegova života i rada — odnosi s pojedinim ljudima kao što je A. Štefanić koji je u Kraljevicu došao iz Pule, s Istraninom A. Benussijem (u Zagrebu), s Antom Ciligom. S njim, dakako, na drugi način; nije riječ o osobnom odnosu, nego o političkoj borbi s protivnicima komunističkog pokreta 30-ih godina, uključujući i Ciligu koji je preko trockizma prošao, kasnije, kroz antikomunističku involuciju.⁵ Povrh toga obuhvaćena su i Titova gledišta o problemu odnosa s fašističkom Italijom na zapadnoj jugoslavenskoj granici — kontekst u koji je uključena i Istra.

3. Razdoblju 1941—1945. posvećeno je najviše radova u Historiji... Spomenut ćemo ih u karakterističnijim grupama.

³ Revolucionarna štampa u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca 1918—1929, Beograd, s. a. [1980].

⁴ Vinodolska Selca u borbi, Selce 1975, 720 str.

⁵ Zbog toga A. Ciligu ipak ne treba ubrajati u grupu suradnika policije oko 1925. godine (str. 64, bilj. 53). Literatura koja je u vezi s tom tvrdnjom spomenuta nije u tom pogledu pouzdana.

U nizu radova obuhvaćena su zbivanja 1941. godine: Lj. Drndić, Značaj osnivanja organizacija i rukovodstva KPH za Istru (2), s pravom aktualizira temu u vezi s projektom Historija Saveza komunista Jugoslavije i stavlja je u širi kontekst djelovanja KP Italije u Istri i Rijeci do 1941, a zatim razmatra početke djelovanja KPJ, odnosa KPH i KP Slovenije u Istri, Rijeci i Slovenskom primorju, do formiranja prvog rukovodstva KPH za Istru, 10. ožujka 1943, u zanimljivom, izrazito problemskom pristupu. Drugi su autori obuhvatili zbivanja u Gorskom kotaru i Hrvatskom primorju: I. Cuculić, Delnice i okolina u 1941 (Prilog povijesnim istraživanjima); M. Plovanić, Partijsko rukovodstvo Hrvatskog primorja 1941; A. Giron, Neka pitanja rada i djelovanja rukovodstva KPH na Sušaku 1941. godine; I. Krautzek, Sušački partizanski odred 1941. godine. Riječ je o odredu osnovanom na Tuhobiću. Ta četiri rada objavljena su u četvrtom svesku. Treba im dodati još dva; M. Plovanić, Diverzantska djelatnost na primorsko-goranskom području 1941 (2); R. Butorović, Prilog o prikupljanju materijalne pomoći za borbe i obitelji bez hranilaca u Sušaku i Rijeci 1941—1942. godine (3).

Na te se radove nastavlja prilozi o temama 1942. godine: V. Grbac, Operacija »Velika Kapela« (od 16. do 29. rujna 1942), prikazao je u trećem svesku veliku talijansku ofenzivu (s pomoćnim četničkim i endebaškim snagama); B. Kalafatić, Okružno partijsko savjetovanje za Hrvatsko primorje u kolovozu 1942. godine (3); I. Cuculić, Formiranje Okružnog komiteta KPH za Gorski kotar (12. XI 1942), u drugom svesku. Drežničko područje, s posebnim značajkama, na prijelazu između Gorskog kotara i Like,⁶ tema je nekih posebnih radova: M. Plovanić, Suradnja Vinodolaca, Drežničana i Brinjana u NOB (4); V. Basta, Organizacija Antifašističke fronte žena Drežnice i njeno djelovanje u vrijeme NOB-a (3).

Jednu od bitnih pojava u 1943. godini, prije kapitulacije Italije, obradio je V. Grbac kao proces: Od prvih naoružanih grupa do partizanske divizije (1). Riječ je o 13. primorsko-goranskoj diviziji, osnovanoj oko 20. travnja 1943.

Zbivanja bitnog značenja nakon talijanske kapitulacije nisu izostala iz sadržaja Historije: R. Butorović, Planovi i mjere zaraćenih strana na prostoru sjevernog Jadrana nakon kapitulacije Italije (4); V. Antić, Pazinska odluka o sjedinjenju Istre s domovinom (1). Novoj situaciji nakon sloma talijanskog dijela Osovine pripada i pojava partizanske mornarice na sjevernom Jadranu: A. Kalpić, Izrastanje i značenje snaga mornarice NOVJ na Kvarneru; K. Pribilović, Flotila II Pomorskog obalnog sektora od osnivanja do povlačenja na Dugi otok; J. Vasiljević, Flotila II POS-a u sukobima na moru. Ta su tri rada objavljena u prvom svesku.

Sastavni je dio nove situacije i uključivanje dijela Istrana i Primorskih Slovenaca u NOVJ preko njene baze u južnoj Italiji: R. Butorović, Istrani u 3. prekomorskoj udarnoj brigadi (1).

I. Cuculić je u drugom svesku potanko osvjetlio jednu od partizanskih bitaka koje se ne vode oružjem ni protiv neprijateljskih snaga: Bjelolasički marš 2. brigade 13. primorsko-goranske divizije NOVH (19—20. II 1944).

Skupinom radova obuhvaćene su, treba istaći, teme kulturne povijesti NOP-a: M. Sobolevski, Kulturno-prosvjetni rad u Trinaestoj primorsko-goranskoj diviziji u toku NOR-a (1); Z. Knezović, Pisana riječ kao tumač borbe, komuni-

⁶ V. Oštrić, Novi prinosi literaturi o Drežnici u NOB, *Kamov*, II, 1971, 15, str. 14.

kacija i nosilac moralnih vrijednosti u Istri i Hrvatskom primorju; M. Mikolić, Prosvjetna i kulturna politika Oblasnog NOO-a za Istru; A. Giron, Kulturno-prosvjetna djelatnost Okružnog NOO-a za Gorski kotar; G. Scotti, Kulturno-odgojna i informativna djelatnost u talijanskim jedinicama NOVJ Istre i Rijeke; Lj. Karabaić, Kulturno-prosvjetni rad u NOB-i na otoku Krku. Tih pet radova nalaze se u drugom svesku.

O završnim operacijama JA u toj regiji pisao je u Historiji... U. Kostić: Doprinos Josipa Broza Tita i 4. armije za oslobođenje Gorskog kotara, Hrvatskog primorja i Istre 1945. godine (3). U. Kostić je autor novije oveće knjige o završnim operacijama 4. armije.⁷

4. Razdoblje od 1945. zastupljeno je dvjema temama u vezi s Titom, u trećem svesku: Z. Pleše, Tito u Istri, Hrvatskom primorju i Gorskom kotaru (1946—1979); L. Giuricin, Tito i Talijani Istre i Rijeke. Treba spomenuti da se među izdanjima Centra... nalaze dva zanimljiva zbornika o Titu i toj regiji, objavljena 1977. i 1982. godine.⁸ To nisu dva izdanja iste knjige nego dvije različite knjige — s nekim zajedničkim posebnim temama — koje čine širu cjelinu a unutar jugoslavenske literature o Titu idu među najbolja izdanja toga tipa.

Biografije

Objavljene su četiri biografije: M. Sobolevski, Ivan Dujmić Barba u revolucionarnom radničkom pokretu između dva svjetska rata (Prilog za biografiju), u drugom svesku; Bakranin I. Dujmić značajan je aktivist pokreta u Hrvatskom primorju; član je — na primjer — prvog CK KPH; prilog o njemu koristan je i zbog polemike o odnosu I. Dujmića i J. Broza, koji se može potpuno razjasniti i poznavanjem Dujmićeva života.⁹ — G. Scotti je u istom svesku prikazao Život i borbeni put Rudolfa Tomšića Karla, Riječanina, rođenog 16. VI 1920, a ubijenog od njemačkih okupatora 10. III 1945. U trećem je svesku biografija — Aldo Negri (sjećanja) — iz pera L. Giuricina (A. Negri je Labinjanin, rođen 1914, a poginuo je kod Vrsara 8. V 1944). L. Giuricin je u četvrtom svesku objavio i biografiju Narodni heroj Matteo Benussi — Cio (U povodu 30. godišnjice smrti). M. Benussi je Rovinjanin, rođen 23. X 1906. Umro je 16. VI 1951, a 1953. je proglašen narodnim herojem.

Grada

U toj veoma korisnoj rubrici nalazimo izvore iz različitih razdoblja. »Nova grada za biografiju Vladimira Čopića«, koju je priredio I. Očak (3), obuhvaća

⁷ U. Kostić, Oslobođenje Istre, Slovenačkog primorja i Trsta 1945. Ofanziva jugoslavenske 4. armije, Beograd 1978.

⁸ Tito. Istra—Hrvatsko primorje—Gorski kotar, Rijeka 1977. Tito u našem kraju. Istra—Hrvatsko primorje—Gorski kotar, Rijeka 1982.

⁹ Prikazao ju je P. Strčić, Polemika o tobožnjoj Dujmićevoj »provali« Tita (Časopis za suvremenu povijest, br. 3, 1977), Historija..., 1, 319—322.

13. dokumenata iz razdoblja od 1914. do 1932. godine: Čopićeva pisma I. Kršnjavome, Dragi Filipović, S. Markoviću i F. Filipoviću, dva zapisnika redarstvenih saslušanja (u Zagrebu 1919. i 1924), jednu okružnicu članovima KPJ i prijedlog rezolucije za zborove mjesnih organizacija KPJ (oba se dokumenta odnose na akciju KPJ u vezi sa zaoštavanjem jadranskog pitanja u srpnju 1920) i biografsku anketu popunjenu u Moskvi 1932. godine. Blizu stotinu bilježaka pruža mnoge dopunske podatke i objašnjenja. Građa je komentirana i opisana i u uvodnom tekstu. Zanimljivo je da prvi odlomak toga uvoda (str. 263) sadrži nekoliko primjedaba koje su podjednako maliciozne i netočne. Malicioznost se može zanemariti, dok bih netočnosti — u interesu boljeg poznavanja literature o Čopiću — ukratko ispravio. 1) U Senjskom zborniku VII, 1976—1979 (objavljen 1979) nisu preneseni »k tomu još u skraćenom obliku«, neki radovi iz zbornika znanstvenog skupa Život i djelo Vladimira Čopića (Rijeka 1978), nego su u njemu prvi put objavljeni prilozi napisani za prvi znanstveni skup senjskog Gradskog muzeja o Senju u radničkom pokretu i NOP-u. Ti su prilozi napisani prije spomenutog znanstvenog skupa o Čopiću (održanog u Senju 1. i 2. X 1976) i bili su namijenjeni Senjskom zborniku — njegovom VII svesku koji je stjecajem okolnosti izašao kasnije. To su prilozi S. Koprivice-Oštrić, »Vladimir Čopić« (prije objavljivanja dodan je prilog »Izvori i literatura«, s podacima o *novoj literaturi*) i B. Janjatović, »Senjani i stanovnici šire okolice Senja u ratu u Španjolskoj godine 1936—1939«. Obje su autorice sudjelovale na skupu i u zborniku o Čopiću s *drugim* temama. 2) I drugi su prilozi u Senjskom zborniku VII bili pridođeni za taj svezak, a ne »preneseni« (o Čopiću je riječ i u prilogima M. Sobolevskog, A. Glavičića, P. Rogića, I. Očaka). 3) Samo su moji prilozi »Vladimir Čopić u jugoslavenskoj historiografiji« (u zborniku o Čopiću) i »Prilog istraživanju povijesne književnosti o Vladimiru Čopiću« (u Senjskom zborniku) u međusobnoj vezi, ali se i znatno razlikuju opsegom, strukturom i sadržajem. Prilog u Senjskom zborniku nije »prenesen«, jer je drugačiji (sadrži, npr., osvrt na zbornik o Čopiću). U »Uvodnim opaskama« uz taj prilog (str. 109) objasnio sam odnos između tih tekstova, tako da oko toga, za pažljivog čitatelja, ne može biti nikakve zabune. Dakle: moj prilog u Senjskom zborniku nije »ponovljen«. 4) Ostaje zagonetno zašto Očak smatra taj, navodno »ponovljeni«, prilog *bibliografijom* i zašto misli da ga ja, »pogrešno«, nazivam »*historiografijom*«! Ti prilozi nisu ni jedno ni drugo nego su *historiografski pregledi* (pomoćni izraz je i *skupni prikaz*) i u klasifikaciji znanstvenih radova koja se u nas u novije vrijeme primjenjuje bili bi označeni kao *pregledni članci* (usp., npr., jedan takav prilog u *Historijskom zborniku*, XXXIII—XXXIV, 1980—1981). Sadrže brojne bibliografske podatke, ali oni su u funkciji sustavnog prikaza literature, ocjenjivanja i kraćeg ili šireg kritičkog sadržajno-problemskog razmatranja. Sam drug Očak objavio je u spomenutom svesku *Historijskog zbornika* referat »Problemi oktobarske revolucije u jugoslavenskoj literaturi« koji, pretpostavljam, ne smatra *bibliografijom*, niti ga ja smatram »*historiografijom*«.

5) Uz Očakovu misao kako bi ta moja »*bibliografija*« koju ja, navodno, pogrešno nazivam »*historiografijom*« bila dragocjenija da je potpunija dodajem da zaista potpuna bibliografija ili historiografski pregled ne postoji. Između takvih radova i potpunosti postoji asimptotski odnos. Ja sam u prilogima o kojima je riječ na određen način *birao* podatke i o tome dao potrebna objašnjenja. Prosudio bih da je Čopić u mojim prilogima obuhvaćen potpunije nego problem oktobarske revolucije u spomenutom Očakovom referatu.

M. Sobolevski priredio je Prilog građi o sudjelovanju KPJ na izborima za Ustavotvornu skupštinu u Gorskom kotaru i Hrvatskom primorju 1920. godine (2), s instruktivnim uvodom i 27 dokumenata, od Krležina govora u Hreljinu do tabele izbornih rezultata u županiji Modruš-Rijeka. L. Giuricin i I. Kovačić donose Dva dokumenta o djelovanju članova KP Italije u Rijeci 1940—1941 (4). Vrlo je koristan uvod s osvrtom na međuratno razdoblje i serija podataka u bilješkama.

Drugi se prilozi građi odnose na razdoblje 1941—1945. M. Sobolevski objavio je, uz uvodno razmatranje, Drežnički borac (4). Riječ je o prvom (i jedinom) broju, 1941. godine, sačuvanom u jednom primjerku koji čuva Arhiv IHRPH. Skupina priloga osvjetljava s više strana zbivanja 1943. godine: M. Sobolevski, Izbor dokumenata o osnivanju i jednomjesečnom radu 13. primorsko-goranske divizije (1) — 11 dokumenata, datiranih od 4. IV do 28. V. 1943; O. Đuketić-Majić — P. Strčić, Zapisnik prve sjednice MK Rijeke (1. IX 1943), u drugom svesku; A. Giron, Izvještaj glavnara građanske uprave Sušak-Rijeka o zbivanjima u tadašnjoj Rijeci i Sušaku u vrijeme i nakon kapitulacije Italije (1); A. Giron, Prva konferencija prosvjetnih radnika Hrvatskog primorja (1943), u drugom svesku — konferencija je održana 19. prosinca 1943; P. Strčić, Izvještaj Marka Belinića o Istri krajem 1943. godine (1).

Treba istaći, jer su takvi prilozi rjeđi, skupinu dokumenata o prvom poratnom razdoblju: A. Giron, Zapisnici odbora za obnovu grada i odbora za obnovu luke u Rijeci 1945—1946. godine (3) — sedam dokumenata od 7. IX 1945. do 26. II 1946.

Sjećanja

Ta rubrika, u četvrtom svesku, sadrži dva priloga ljudi koji su i inače pisali o tim zbivanjima: A. Tus, Vinodol u ustaničkim danima naroda Jugoslavije 1941. godine, i N. Rački, Uloga KPH u organiziranju NOB-e na području delničkog kotara.

Bibliografija

U drugom i trećem svesku objavljeno je nekoliko bibliografija različitog tipa: P. Strčić, Radnički, antifašistički, komunistički i narodnooslobodilački pokret Istre, Kvarnerskog primorja i Gorskog kotara. Prilog bibliografiji. Knjige i brošure (2), donosi, uz uvodna objašnjenja, velik broj bibliografskih jedinica, prema široko shvaćenoj zamisli.¹⁰ Pažljiv će čitatelj kojemu ta bibliografska tema nije nepoznata naći mnogo korisnih podataka. Tko drugi teško će se snaći. Načelno smatram da je svaka tematska bibliografija ipak mnogo korisnija, ako je na neki pogodan način komponirana prema povijesnim razdobljima, temama, problemima, vrstama izdanja i tekstova koje obuhvaća i sl., nego ako

¹⁰ Usp. i opsežniju bibliografiju u posebnom izdanju: P. Strčić, Štampana riječ o otporima i borbama. Radnički, antifašistički, komunistički i narodnooslobodilački pokret Istre, Kvarnerskog primorja i Gorskog kotara. Prilog bibliografiji. Knjige i brošure, Rijeka 1980, 157 str.

su jedinice naprosto svrstane abecednim redom, od A do Ž, kako je ovdje učinjeno. Osim toga, sve jedinice bi morale imati anotacije (ima ih samo poneka jedinica).

M. Sentić objavila je vrijedan raspravno-bibliografski rad *Izdavačka djelatnost organa NOP-a Istre, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara 1944—1945.* (2). Historiografski je veoma korisna skupina bibliografija suvremenih historičara te regije. Obuhvaćeni su ovi povjesničari: Vinko Antić (r. 1905), bibliografijom knjiga i brošura, tekstova o radničkom pokretu, narodnooslobodilačkoj borbi i turizmu (ukupno 244 jedinice) i Bilješkom o autoru V. Baste (3); Herman Buršić (r. 1928) — Izbor radova prof. Hermana Buršića priredio je P. Strčić, obuhvativši 80 jedinica (2); u istom svesku P. Strčić objavio je i Prilog za bibliografiju Davora Mandića (r. 1947), sa 35 jedinica; u tom je svesku A. Giron objavio Bibliografiju Petra Strčića (r. 1936) o radničkom pokretu i NOB-u sa 364 jedinice i 55 jedinica o autoru i o nekima od tih radova.¹¹ Ne treba obrazlagati koliko su takve bibliografije korisne. Uz navedene objavljen je i niz drugih bibliografija. Spomenuti, deseti, pretežno bibliografski svezak Pazinskog memorijala donosi još i bibliografije Miroslava Bertoše, Darnila Klena, Olega Mandića i Dragovana Šepića. Još neki bibliografski prilozi objavljeni su u prethodnim svescima Pazinskog memorijala i u časopisu »Istra«.

Prikazi i ocjene, Bilješke i vijesti

To su sadržajno bogate rubrike u svim svescima. Nećemo, dakako, navoditi sve što je u njima obuhvaćeno (riječ je o 94 teksta). Te su rubrike dobro pomagale za snalaženje u obilnoj i vrlo raznovrsnoj lokalnoj i regionalnoj literaturi o novijoj povijesti. U njima je obuhvaćen i niz djela o širim povijesnim temama, npr. niz knjiga i radova o Titu.

Dvije-tri primjedbe. U prikazu zanimljive knjige A. Hamiltona »Fašizam i intelektualci 1919—1945«, Beograd 1978 (P. Strčić, 1) ima ispuštenih i ispremiješanih redaka (str. 349, desni stupac), ali ta velika štamparska greška nije ispravljena. U vezi s prikazom Senjskog zbornika, VII, 1976—1979 (V. Basta, 3) autorica navodi i moj Prilog istraživanju povijesne književnosti o Vladimiru Čopiću i spominje neslaganje s nekim mojim mišljenjima. O tome bih napomenuo ovo: Krležini memoarski iskazi koje je I. Očak snimao magnetofonom i, pretpostavljam, sam »skinuo« s vrpce, jezično-stilski veoma su hrapavi, nespretni, nedotjerani i s izražajne strane nisu dostojni velikog i prema svom djelu inače veoma brižljivog pisca (ne znam jesu li autorizirani, rekao bih da nisu); za historičara je još važnija sadržajna nepouzdanost sjećanja koja se iznose nakon nekoliko desetljeća, u visokoj životnoj dobi, sa slabim zdravljem i u velikom općem neraspoloženju prema svemu i svakome; takva su sjećanja nepouzdana i ne mogu biti otprve, bez istraživanja, prihvaćena kao izvor, ma čija bila; takva su Krležina sjećanja i inače obilježena velikom subjektivnošću i može

¹¹ Objavljena je i cjelokupna bibliografija P. Strčića: *A. Giron, Bibliografija Petra Strčića, Pazinski memorijal*, 10, 1980, 107—153. — Ovih dana je objavljen zbornik »Život i djelo dra Vinka Antića«, Selce 1982, koji sadrži i cjelokupnu Antićevu bibliografiju.

se reći da gotovo svakom rečenicom potiču na provjeravanje i preispitivanje; mislim da nije dobro citirati ih kao izvor i tako ih ostaviti — bez interpretacije.¹²

Informacije

Navest ćemo priloge iz te rubrike, jer sadrže obavijesti i ocjene o više skupova — objavljenih i još neobjavljenih — za koje je korisno znati i o knjigama, u povodu njihova izlaska iz štampe.

Znanstveni skup »Partizanska Drežnica i Gornji Brinjski kraj u NOB 1941—1945« (I. Kovačić, 3) nije još dobio — koliko mi je poznato — svoj zbornik, dok su Znanstveni kolokvij »Osnivanje i djelatnost KP Rijeke od 1921. do 1924« (S. Hlača, 3) i Znanstveni kolokvij »SRPJ (K) na općinskim i gradskim izborima u Hrvatskom primorju i Gorskom kotaru 1920. godine« (M. Sobolevski, 3) već dali trajne rezultate u obliku dvaju manjih zbornika.

Slijedeći su prilozi u tom svesku — Promocija knjige »Savez komunista Jugoslavije 1919—1979, Istra, Hrvatsko primorje i Gorski kotar« i Promocija knjige »Radnički pokret i NOB općine Labin« — zanimljivi jer donose izlaganja o tim knjigama (za prvu knjigu M. Sobolevskog, I. Jelića i M. Kalanja, a za drugu P. Strčića). Takva izlaganja obično ostaju neobjavljena, pa njihovo objelodanjanje u Historiji... treba pozdraviti.

U četvrtom je svesku Lj. Karpowicz prikazala Susret boraca i žrtava rata Austrije, Italije i Jugoslavije (u Celovcu 5. XII 1981) i Znanstveni kolokvij »Revolucionarni radnički pokret na riječkom području između dva svjetska rata 1918—1941« (Zbornik »Radnički pokret na riječkom području 1918—1941« objavljen je na početku prosinca 1982).

S. Mateljan-Radovanović izvijestila je o Promociji knjige »Delnice 1481—1981« i o samoj knjizi za koju bih dodao da je jedno od najljepših lokalnopovijesnih djela u našoj historiografiji. Z. Pleše izvijestio je o Promociji knjige »Na Titovom putu« koja sadrži prigodne društveno-političke referate.

Historija... je, recimo na kraju, čvrsto historiografsko uporište za pristup novijoj povijesti i povijesnoj literaturi zapadnohrvatske regije.

Vlado Oštrić

¹² U Senjskom zborniku VII spomenuo sam jedan novinski tekst. Problem o kojem ovdje govorim evidentniji je u knjizi I. Očaka »Vojnik revolucije. Život i rad Vladimira Čopića«, Zagreb 1980.

Kritičke opaske o Krležinim kasnim sjećanjima vrijede za više njegovih iskaza — npr. za njegov posljednji tekst o A. Cesarcu, za izjave o V. Čopiću i o još nekim temama koje je snimio i citirao I. Očak, za tekst o sukobu na ljevici koji je E. Čengić uvrstio u svoju ilustriranu knjigu o Krleži. Niz Krležinih izjava istraživač ne može prihvatiti bez istraživanja. U tome je i određena njihova vrijednost.